

Dobra firma

Polska nie zadbała o środki specjalne; Dla pracowitych

10.07.2003, GM BP TM

Firma NA PROGU WEJŚCIA DO UNII EUROPEJSKIEJ

Polska nie zadbała o środki specjalne - Niektóre przepisy o VAT, jako sprzeczne z VI dyrektywą, przestaną obowiązywać od 1 maja 2004 r.

Dla pracowitych - Polak w Unii, obywatel Unii w Polsce - składki od pracujących i wykonujących działalność w kilku krajach

Niektóre przepisy o VAT, jako sprzeczne z VI dyrektywą, przestaną obowiązywać od 1 maja 2004 r.

Polska nie zadbała o środki specjalne

RYS. ANDRZEJ JACYSZYN

GRZEGORZ MULARCZYK

Polskie przepisy, które wejdą w życie 1 maja 2004 r., nie mogą zawierać regulacji, które w jakikolwiek sposób będą ograniczać lub zmieniać zasady wynikające z VI dyrektywy. Co więcej, nawet wystąpienie Polski z wnioskiem o wprowadzenie środka specjalnego nie musi oznaczać automatycznej zgody na stosowanie znanych nam dziś przepisów. W praktyce będzie to oznaczać, że aprobaty Rady Unii Europejskiej i państw członkowskich nie uzyska raczej polski przepis zakazujący odliczania podatku naliczonego w przypadku, gdy dany wydatek nie może być zaliczony do kosztów uzyskania przychodów w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym.

Podobnie będzie w przypadku większości regulacji wynikających z § 48 ust. 4 rozporządzenia ministra finansów w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym. Zdecydowanie są one środkami specjalnymi nieadekwatnymi do celów, jakie wynikają z art. 27 VI dyrektywy dopuszczającego - wyjątkowo - stosowanie takich środków. Przystępując zatem do wspólnego systemu podatku VAT, polscy podatnicy zyskują niezwykle ważny instrument chroniący ich podstawowe prawa.

Najważniejsze są zasady

Wspólny system podatku od wartości dodanej, wynikający w głównej mierze z postanowień I dyrektywy Rady Unii Europejskiej z 11 kwietnia 1967 r. (67/227/EEC) oraz VI dyrektywy Rady z 17 maja 1977 r. (77/388/EEC), stanowi określony zbiór zasad, które muszą być realizowane przez wszystkie państwa członkowskie Wspólnoty Europejskiej. Dzięki temu możliwe jest osiągnięcie celu utworzenia Wspólnoty, jakim jest swobodny przepływ towarów, usług, osób i kapitału. Wszelkie naruszenia zasad wspólnego systemu podatku od wartości dodanej ograniczają lub wręcz uniemożliwiają realizację tego celu.

Fundamentem tego systemu są następujące zasady:

- powszechność,
- neutralność,
- proporcjonalność,
- unikanie podwójnego opodatkowania lub brak opodatkowania.

Zasady te, wynikające wprost z dyrektyw bądź z orzecznictwa Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (ETS), gwarantują, że każdy podatnik podatku od wartości dodanej, niezależnie od miejsca i sposobu prowadzenia działalności gospodarczej, będzie opodatkowany w jednakowy sposób jedynie od wartości dodanej, którą wytworzył w ramach tej działalności.

Dopuszczalne, ale...

Od regulacji zawartych w dyrektywach możliwe są jednak wyjątki. Wynika to z różnorodności systemów podatkowych istniejących przed wejściem w życie dyrektyw, ze specyfiki gospodarczej poszczególnych państw członkowskich, z różnych potrzeb wewnętrznych uzasadniających wyeliminowanie określonych, negatywnych dla tych państw

zachowań podatników. Odstępstwa te muszą być jednak wprowadzane pod kontrolą wszystkich uczestników systemu. Wydaje się to całkiem naturalne i zrozumiałe, skoro określone zmiany w jednym z państw członkowskich mogą wpływać na sytuację innych państw.

Na wprowadzenie odmiennych rozwiązań prawnych niż wynikające z dyrektyw Rady pozwala art. 27 VI dyrektywy. Zgodnie z tym przepisem Rada, działając jednomyślnie na podstawie propozycji Komisji, może upoważnić każde z państw członkowskich do wprowadzenia środków specjalnych, stanowiących wyjątek od przepisów VI dyrektywy. Środki te mogą zostać wprowadzone pod warunkiem, że ich celem jest uproszczenie procedury naliczania podatku bądź zapobieżenie pewnym rodzajom uchylania się lub unikania opodatkowania. Co więcej, środki te (w obu przypadkach, co wynika z orzecznictwa ETS) nie mogą istotnie wpływać na kwotę podatku należnego na ostatecznym etapie konsumpcji.

Przepis ten - jedyny na gruncie VI dyrektywy regulującej wspólny system podatku od wartości dodanej - stanowi podstawę prawną wprowadzania jakichkolwiek odstępstw od zasad określonych w tej dyrektywie. Wszelkie regulacje, które w jakikolwiek sposób są sprzeczne z VI dyrektywą bądź przewidują wyjątki od wynikających z niej zasad czy też mogą stanowić podstawę interpretacji zmierzającej do osiągnięcia efektu sprzecznego z dyrektywą lub przez nią nieprzewidzianego, muszą być przedmiotem rozstrzygnięć właśnie na podstawie art. 27 VI dyrektywy. W przeciwnym razie regulacje te jako sprzeczne z VI dyrektywą z punktu widzenia prawa nie obowiązują.

Sprzeczne z VI dyrektywą

Spróbujmy wymienić przykłady polskich regulacji podatku VAT, które ze względu na swój charakter sprzeczne są z postanowieniami VI dyrektywy i których ewentualna moc obowiązująca zależy od uznania ich za środki specjalne na podstawie art. 27 tej dyrektywy.

Większość z podatników wielokrotnie w swojej działalności stykała się z sytuacją odmowy przez organ podatkowy uznania prawa do odliczenia podatku naliczonego ze względu na to, iż dany wydatek na podstawie przepisów o podatku dochodowym nie stanowił kosztu uzyskania przychodów bądź nabycie określonego towaru lub usługi nastąpiło nieodpłatnie. Podobnie podatnik, kupując samochód osobowy, jeśli nie prowadzi działalności gospodarczej w zakresie handlu lub leasingu samochodów, nie może odliczyć podatku naliczonego zapłaconego przy jego nabyciu.

Wiele innych przepisów dotyczących podatku od towarów i usług wprowadza ograniczenia w odliczeniu podatku naliczonego lub wręcz taką możliwość wyklucza. Szczególnie uciążliwe (bo często pozostające poza jakąkolwiek kontrolą podatnika) są sytuacje, gdy podatnik traci prawo do odliczenia podatku naliczonego z przyczyn leżących po stronie wystawcy faktury. Chodzi tu o:

wystawienie faktury przez podmiot nieuprawniony do wystawiania faktur (co w praktyce oznacza najczęściej podatnika niezarejestrowanego dla celów podatku VAT),

brak kopii wystawionej faktury u sprzedawcy,

wystawienie kilku faktur dokumentujących tę samą sprzedaż,

błędy w danych wykazywanych na fakturach, które powodują, że kwoty w nich wykazane niezgodne są ze stanem faktycznym.

Przypadki te - najbardziej oczywiste na gruncie art. 27 VI dyrektywy - stanowią jaskrawe odstępstwa od zasady neutralności podatku, rozumianej jako prawo podatnika do odliczenia podatku zapłaconego przy nabyciu towarów i usług.

Warto jednak uzmysłowić sobie, że na miano środka specjalnego zasługują również inne przepisy pozostające tylko w pośrednim związku z odliczeniem podatku naliczonego lub też w ogóle dotyczące innych regulacji w zakresie podatku VAT.

Jako przykład można wskazać ograniczenie zwrotu nadwyżki podatku naliczonego nad należnym, związane z wysokością obrotów opodatkowanych stawkami niższymi niż 22 proc. (art. 21 ust. 4 ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym, DzU nr 11, poz. 50 ze zm.; dalej ustawa o VAT), czy też stworzenie systemu, który w ogóle uniemożliwia odzyskanie przez podatnika tej nadwyżki (naruszenie zasady neutralności podatku).

Podobnie jest z przepisami określającymi moment powstania obowiązku podatkowego wcześniejszy, niż wynika to z art. 10 VI dyrektywy (co może mieć miejsce np. w przypadku, gdy obowiązek podatkowy powstaje z wpływem terminu płatności określonym w umowach właściwych dla rozliczeń z tytułu np. usług telekomunikacyjnych).

W traktacie je pominięto

Z wnioskiem o dopuszczenie stosowania środka specjalnego może wystąpić tylko państwo członkowskie. Państwa, które członkiem takim nie są (Polska stanie się nim dopiero 1 maja 2004 r.), mogą wprowadzenie takich środków wynegocjować na etapie kształtowania traktatów akcesyjnych. Tak zrobiły np. Austria i Finlandia, które odpowiednie regulacje w tym zakresie zapisały w swoich traktatach o przystąpieniu do Unii Europejskiej.

Polska jednak z takiej możliwości nie skorzystała. W związku z tym

wprowadzenie środków specjalnych może się odbyć w naszym przypadku tylko w jeden sposób: zgodnie z trybem określonym w art. 27 (2) - (4) VI dyrektywy. To oznacza, że Polska, po przystąpieniu do Wspólnoty, może zwrócić się do Komisji Europejskiej z projektem danej regulacji, przedkładając informacje dotyczące celu wprowadzenia środka oraz sposobu, w jaki dany środek ma ten cel realizować.

Komisja, po przyjęciu wniosku, przedstawia go (w ciągu miesiąca) wszystkim państwom członkowskim, które mają dwa miesiące na wyrażenie swojej opinii w tym zakresie. W przypadku gdy żadne państwo nie zgłosi żądania omówienia sprawy przez Radę w tym terminie, Rada wydaje decyzję upoważniającą wnioskodawcę do wprowadzenia danego rozwiązania prawnego. Jeśli natomiast żądanie takie zostanie zgłoszone, sprawą zajmuje się Rada, która wydaje zgodę na stosowanie danego środka jednomyślnie na podstawie propozycji Komisji. Procedura ta, w której uczestniczą dwa podstawowe organy Unii Europejskiej oraz wszystkie państwa członkowskie, pokazuje, jak ważna z punktu widzenia interesów Wspólnoty jest kwestia umożliwienia państwom członkowskim wprowadzania środków specjalnych.

Tak więc przepisy polskie, które wejdą w życie 1 maja 2004 r., nie mogą zawierać prawnie skutecznych regulacji, które w jakikolwiek sposób będą ograniczać lub zmieniać zasady wynikające z VI dyrektywy. Co więcej, nawet wystąpienie Polski z wnioskiem o wprowadzenie środka specjalnego nie musi oznaczać automatycznej zgody na stosowanie znanych nam już dziś przepisów. Nie wystarczy bowiem tylko zachować określoną procedurę uzgodnień. Ważne jest również to, by dany środek specjalny realizował cel, którym może być tylko i wyłącznie - przypomnijmy - uproszczenie procedury naliczania podatku lub zapobieżenie pewnym rodzajom uchylania się lub unikania opodatkowania. Przy tym realizacja tych celów nie może wpłynąć istotnie na kwotę podatku należnego na ostatecznym etapie konsumpcji (czyli nie może podwyższyć ani nie może zmniejszyć w sposób znaczący kwoty podatku).

Proporcjonalnie do celu

Warunki te stały się dla Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości podstawą sformułowania fundamentalnej na gruncie podatku VAT zasady proporcjonalności. Zgodnie z tą zasadą środki specjalne nie mogą być stosowane w sposób, który prowadziłby do systematycznego podważania fundamentalnych zasad wspólnego systemu podatku VAT (np. prawa do odliczenia podatku naliczonego) tylko i wyłącznie w celu zapewnienia skutecznej ochrony interesów budżetu danego państwa.

Zdaniem Trybunału wprowadzenie generalnych wyłączeń prawa do odliczenia podatku naliczonego, w celu ograniczenia przypadków uchylania się od opodatkowania, bez jednoczesnego zagwarantowania podatnikom możliwości wykazania, że w danym przypadku podatnik nie złamał lub nie dopuścił się ominięcia przepisów, są nieproporcjonalne do zamierzonego celu, a więc są sprzeczne z VI dyrektywą.

Analizując orzecznictwo ETS w tym zakresie, wyraźnie widać, że Trybunał opowiedział się tu za możliwie najszerszym prawem podatników do pełnego korzystania z uprawnień wynikających ze stosowania wspólnego systemu podatku VAT. Wyjątki, dopuszczalne na podstawie art. 27 VI dyrektywy, mogą mieć jedynie na celu uproszczenie rozliczeń podatku bądź wyeliminowanie zachowań niepożądanych z punktu widzenia interesów fiskalnych danego państwa członkowskiego (unikanie opodatkowania) lub wręcz niezgodnych z prawem wspólnotowym (uchylanie się od opodatkowania).

Środek, który ogranicza prawa bądź zmienia zasady rozliczeń podatkowych również takich podatników, którzy nie uchylają się od płacenia podatku lub nie unikają opodatkowania, jest instrumentem niezgodnym z VI dyrektywą, a przez to pozbawionym podstawy prawnej. Innymi słowy stosowane środki specjalne nie mogą być "ślepe", czyli przy okazji eliminowania nadużyć - pogarszać również sytuacji prawnej podatników rzetelnych.

Bez szans na zgodę

W praktyce będzie to oznaczać, że np. przepis zakazujący odliczania podatku naliczonego w przypadku, gdy dany wydatek nie może być zaliczony do kosztów uzyskania przychodów w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym, raczej nie uzyska aprobaty Rady i państw członkowskich, bo niewątpliwie nie eliminuje on wyłącznie przypadków nadużyć, lecz, a może właśnie przede wszystkim - ma na celu wyłączenie prawa do odliczenia podatku naliczonego.

Podobnie będzie w przypadku większości regulacji wynikających z § 48 ust. 4 rozporządzenia ministra finansów w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym (DzU nr 27, poz. 268 ze zm.), które zdecydowanie są środkami specjalnymi nieadekwatnymi do celów, jakie wynikają z art. 27 VI dyrektywy.

Innym przykładem może być § 41 ust. 4 tego rozporządzenia, uzależniający korektę obrotu od posiadania potwierdzenia odbioru faktury korygującej przez nabywcę.

Do zaakceptowania

Natomiast przykładem rozwiązania prawnego, który wydaje się odpowiadać kryteriom

określonym dla środków specjalnych, jest dzisiejszy art. 17 ustawy o VAT, określający prawo organu podatkowego do oszacowania obrotu podatnika w sytuacji stwierdzenia powiązań pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w danej transakcji. Konstrukcja tego przepisu powoduje, że może mieć on zastosowanie wyłącznie wobec podatników, którzy wykorzystują np. określone powiązania pomiędzy sobą, ustalają ceny w sposób odmienny od rynkowych.

Autor jest konsultantem w zespole VAT Ernst & Young

Polak w Unii, obywatel Unii w Polsce - składki od pracujących i wykonujących działalność w kilku krajach

Dla pracowitych

W poprzednich DF analizowaliśmy już przepisy prawa wspólnotowego dotyczące ubezpieczeń społecznych pracowników oraz osób prowadzących działalność na własny rachunek. Dziś omówimy sytuację osób wykonujących pracę najemną w kilku krajach członkowskich albo jednocześnie prowadzących działalność na własny rachunek oraz wykonujących pracę najemną w kilku krajach Unii.

Przypomnijmy, że zgodnie z art. 13 ust. 1 rozporządzenia WE nr 1408/71 (dalej rozporządzenie) pracownicy oraz osoby prowadzące działalność na własny rachunek podlegają co do zasady ustawodawstwu tylko jednego państwa członkowskiego. Z art. 13 ust. 2 lit. a) i b) wynika, że osoba wykonująca pracę najemną na terytorium państwa członkowskiego podlega ustawodawstwu tego państwa, nawet jeśli mieszka na terytorium innego państwa członkowskiego lub jeżeli pracodawca bądź jego przedsiębiorstwo ma swoją siedzibę (miejsce zamieszkania) na terytorium innego państwa Unii. Natomiast osoba, która wykonuje pracę na własny rachunek na terytorium państwa członkowskiego, podlega ustawodawstwu tego państwa, nawet jeżeli mieszka na terytorium innego kraju UE. W obydwu przypadkach obowiązuje więc zasada terytorialności.

Przykład

Raimund Walch mieszka w Berlinie, lecz pracuje w Słubicach we francuskim przedsiębiorstwie budowlanym. Ponieważ wykonuje pracę w Polsce, podlegać będzie polskim przepisom o ubezpieczeniach społecznych.

Kai Sturmfels mieszka w Berlinie, a w Słubicach prowadzi działalność gospodarczą w zakresie małej gastronomii. Także i on - ze względu na miejsce wykonywania tej działalności - podlegać będzie polskim przepisom o ubezpieczeniach społecznych.

Prawo unijne reguluje też, przepisy którego państwa stosować w przypadku, gdy ta sama osoba, na terenie więcej niż jednego państwa członkowskiego, wykonuje pracę najemną albo jest jednocześnie pracownikiem i osobą wykonującą samodzielnie działalność.

Pracownik w kilku krajach

Pracownicy, którzy jednocześnie wykonują pracę w kilku państwach, mogą wyjątkowo podlegać albo przepisom kraju, w którym mają miejsce zamieszkania, albo kraju, w którym siedzibę ma pracodawca bądź jego przedsiębiorstwo.

Możemy tutaj wyróżnić trzy podstawowe przypadki:

1) Pracownik wykonuje pracę na terytorium kilku państw w ramach jednego stosunku pracy u tego samego pracodawcy i jednym z tych państw jest kraj, w którym pracownik ten ma miejsce zamieszkania.

Przykład

Pracownik to obywatel duński, mieszkający w Danii. Siedzibą pracodawcy oraz miejscem regularnego zatrudnienia jest RFN. Jednak w ramach stosunku pracy przez kilkanaście godzin w tygodniu pracownik wykonuje pracę w Danii (jako osoba oddelegowana przez pracodawcę do wykonania tam określonych czynności). Zgodnie z art. 14 ust. 2 lit. b) i) rozporządzenia podlega on ubezpieczeniom społecznym kraju, w którym ma miejsce zamieszkania, czyli duńskim.

2) Pracownik zatrudniony jest w kilku krajach członkowskich u różnych pracodawców lub wykonuje pracę u tego samego pracodawcy w kilku jego zakładach, położonych w różnych państwach członkowskich i jednym z krajów zatrudnienia jest państwo, w którym pracownik ma miejsce zamieszkania.

Przykład

Maciej Malinowski mieszka we Wrocławiu. Zatrudniony jest w Polsce w klinice szpitalu klinicznym i jednocześnie pracuje w Berlinie, w tamtejszej klinice uniwersyteckiej. Zgodnie z art. 14 ust. 2 lit. b) i) rozporządzenia będzie podlegał ubezpieczeniom społecznym w państwie, w którym ma miejsce zamieszkania, czyli w Polsce.

3) Pracownik wykonuje pracę w kilku krajach członkowskich, a miejsce jego zamieszkania nie znajduje się ani w państwie, w którym siedzibę ma pracodawca, ani w żadnym z państw, w których świadczona jest praca.

Przykład

Kazimierz Wiśniewski - specjalista od marketingu - mieszka w Poznaniu, a zatrudniony jest w przedsiębiorstwie produkcji rolnej z siedzibą w Amsterdamie, prowadzącym w całej Europie sieć sklepów z ekologiczną żywnością. Miejszem wykonywania pracy jest filia przedsiębiorstwa w Monachium oraz sklep w Paryżu. W takim przypadku pracownik będzie podlegał - zgodnie z art. 14 ust. 2 lit. b) ii) rozporządzenia - przepisom o ubezpieczeniu społecznym państwa, w którym ma siedzibę pracodawca (czyli przepisom holenderskim).

Praca i działalność jednocześnie w kilku krajach

Art. 14c rozporządzenia stanowi, że osoba, która wykonuje jednocześnie pracę najemną i pracę na własny rachunek na terytoriach różnych państw członkowskich, podlega co do zasady ustawodawstwu tego państwa, na terytorium którego wykonuje pracę najemną.

Przykład

Torsten Baar pracuje w drukarni we Frankfurcie nad Odrą i jednocześnie prowadzi w Słubicach działalność gospodarczą w zakresie doradztwa rolniczego. Niezależnie od tego, czy mieszka w Słubicach, czy we Frankfurcie, podlega on niemieckim przepisom o ubezpieczeniu społecznym.

Sytuację osób pracujących na terytoriach dwóch lub więcej państw członkowskich i dodatkowo wykonujących działalność na własny rachunek regulują przepisy dotyczące zatrudnienia na terytorium więcej niż jednego państwa (art. 14 pkt 2 lub 3 rozporządzenia).

Podwójne ubezpieczenie

Nie dotyczy to jednak przypadków wykonywania pracy najemnej i jednocześnie działalności na własny rachunek na terytoriach dwóch lub więcej państw członkowskich wymienionych enumeratywnie w załączniku VII do omawianego rozporządzenia. W takich sytuacjach dochodzi faktycznie do podwójnego ubezpieczenia.

Z tytułu wykonywania pracy najemnej dana osoba podlega wówczas ustawodawstwu tego państwa członkowskiego, na terytorium którego wykonuje pracę najemną. Z tym że jeśli wykonuje taką pracę na terytoriach dwóch lub więcej państw członkowskich, to stosuje się wówczas art. 14 ust. 2 lub 3 rozporządzenia, dotyczący wykonywania pracy najemnej na terytorium więcej niż jednego państwa członkowskiego.

Z tytułu jednoczesnego wykonywania działalności na własny rachunek osoba taka podlega natomiast przepisom państwa członkowskiego, na terytorium którego wykonuje pracę na własny rachunek (jeżeli wykonuje taką działalność na terytoriach dwóch lub więcej krajów UE, właściwe przepisy określa się zgodnie z regułami przedstawionymi w ubiegłym tygodniu - art. 14a, ust. 2, 3 lub 4 rozporządzenia).

Oznacza to, że taka osoba może jednocześnie być objęta ustawodawstwem w zakresie ubezpieczeń społecznych więcej niż jednego kraju Unii. Jest to wyjątek od zasady podlegania przepisom jednego państwa członkowskiego.

Oto przypadki wymienione w załączniku VII, kiedy dana osoba podlega jednocześnie ustawodawstwom dwóch państw członkowskich (art. 14c ust. 1 litera b) rozporządzenia), z uwzględnieniem zmian wprowadzonych traktatem akcesyjnym:

- 1)** prowadzenie działalności na własny rachunek w Belgii, Czechach, Grecji, Włoszech, Malcie, Portugalii, Słowacji oraz zatrudnienie za wynagrodzeniem w innym państwie członkowskim,
- 2)** prowadzenie działalności na własny rachunek i zamieszkiwanie w Cyprze, Danii, Estonii, Hiszpanii, Finlandii i Szwecji oraz zatrudnienie za wynagrodzeniem w innym państwie członkowskim,
- 3)** prowadzenie działalności na własny rachunek we Francji oraz zatrudnienie za wynagrodzeniem w innym państwie członkowskim, z wyjątkiem Luksemburga.

Dodajmy, że Polska nie wprowadziła do tego załącznika zapisu o stosowaniu polskich przepisów w przypadku prowadzenia działalności na własny rachunek w Polsce i jednoczesnego zatrudnienia w innym państwie członkowskim.

Zatem osoba wykonująca samodzielną działalność w Polsce i jednocześnie zatrudniona w innym kraju Unii objęta będzie jedynie ustawodawstwem państwa, w którym jest zatrudniona.

Przykład 1

Anna Krasucka prowadzi działalność na własny rachunek w Czechach, pracując jednocześnie w Polsce (na umowę o pracę). Będzie ona objęta zarówno czeskimi, jak i polskimi przepisami o ubezpieczeniach społecznych.

Przykład 2

Katarzyna Ziółkowska prowadzi działalność na własny rachunek w Szwecji, tam też mieszka. Przez kilka dni w miesiącu pracuje też w Polsce (na umowę o pracę). Będzie więc podlegać szwedzkim oraz polskim przepisom o zabezpieczeniach społecznych.

Anna Plebańska prowadzi działalność gospodarczą w Estonii. Mieszka i dodatkowo pracuje

w Polsce. Podlega zatem wyłącznie polskiemu ustawodawstwu. Nie został bowiem spełniony warunek określony w załączniku VII, tzn. nie zamieszkuje ona w Estonii.

Przykład 3

Ewa Jaworska prowadzi działalność na własny rachunek we Francji. Jest też zatrudniona w Niemczech na umowę o pracę. Ze względu na zapis w załączniku VII osoba ta objęta będzie zarówno francuskim, jak i niemieckim ustawodawstwem w dziedzinie ubezpieczeń społecznych.

BEATA PAWŁOWSKA

specjalista w centrali ZUS

TOMASZ MAJOR

prawnik w Kancelarii Wendler Tremml